
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2012:4

Biskopsval

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2012:39 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att se över formerna för biskopsval så att de kan förenklas och förbilligas. Utskottet konstaterar att de största kostnaderna i samband med biskopsval hänför sig till nomineringsvalet som stiftens själva närmare bör besluta om och att själva biskopsvalen i huvudsak fungerar tillfredställande. Utskottet anser därför inte att det finns anledning att tillsätta någon utredning och föreslår att motionen avslås. Utskottet vill emellertid uppmuntra stiftens till kreativa lösningar så att kostnaderna och arbetstidsåtgången för nomineringsvalet kan hållas nere.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2012:39.

Motionens förslag

Motion 2012:39 av Claes Björndahl och Bengt Inghammar, Enklare former för biskopsval

Kyrkomötet beslutar att uppdraga till kyrkostyrelsen att se över formerna för biskopsval så att de kan förenklas och förbilligas dock utan att dess demokratiska innehåll försämras och återkomma till kyrkomötet med förslag till förändringar och förbättringar.

Bakgrund

Formerna för biskopsval har varit föremål för behandling i kyrkomötet vid ett flertal tillfällen sedan 2000. Vid kyrkomötena 2003, 2004, 2005 och 2006 avslogs motioner med förslag som på olika sätt berörde formerna för biskopsval. I samtliga fall motiverade Organisationsutskottet sitt förslag om avslag med att sättet för hur biskopar utses skulle komma att behandlas av Demokratiutredningen.

Till 2009 års kyrkomöte lämnade kyrkostyrelsen i skrivelsen *Styrning och ledning* (KsSkr 2009:5) vissa förslag till ändringar i bestämmelserna rörande biskopsval. Bland annat föreslogs att gällande ordning med direkt avgörande biskopsval skulle bestå men att begreppet provval skulle ändras till nomineringsval för att tydliggöra det valets innebörd. Vidare föreslogs att i stiftet och dess församlingar anställda diakoner skulle ges rösträtt vid val av biskop. Utredningen föreslog också att det endast skulle vara de präster och diakoner som är anställda tills vidare eller minst sex månader som skulle ha rösträtt och att varje pastorat

skulle garanteras minst en elektor medan övriga elektorer skulle fördelas mellan pastoraten i relation till antalet röstberättigade i pastoratet.

Kyrkostyrelsens förslag följde helt de förslag som 2008 lämnats till kyrkostyrelsen av Demokratiutredningen i betänkandet *Styra och Leda – Samverkan och ansvarsfördelning i Svenska kyrkan* (SKU 2008:1). Demokratiutredningen hade vid sin genomgång av de biskopsval som förevarit sedan kyrkoordningens tillkomst funnit att bestämmelserna om biskopsval syntes fungera väl och hade därför inte föreslagit några genomgripande förändringar.

Organisationsutskottet behandlade i sitt betänkande över kyrkostyrelsens skrivelse bland annat även motion 2009:32 med förslag om att kyrkostyrelsen skulle ges i uppdrag att tillsätta en utredning med direktivet att föreslå en förändrad metod att utse biskop och motion 2009:38 med förslag om att *dels* (punkten 1) uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheterna till förändrat förfarande i nomineringsvalet till biskop och *dels* (punkten 2) uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur ett biskopsval ska gå till avseende när överklagande kan ske, vilka överklagandetider som kan gälla, vilka regler som ska gälla för förteckningen av de röstande och vilka grupper i valmanskåren som ska behöva ha ersättare.

Utskottet föreslog kyrkomötet att anta kyrkostyrelsens förslag avseende val av biskop och att bifalla motion 2009:38, punkten 2 samt att, med anledning av motion 2009:32 och 2009:38, punkten 1, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att göra en skyndsam översyn av formerna för biskopsvalen och återkomma till kyrkomötet med förslag till förbättringar.

Till 2010 års kyrkomöte lämnade kyrkostyrelsen i sin skrivelse *Ändringar i kyrkoordningen* (KsSkr 2010:3) förslag till ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om biskopsval. Kyrkostyrelsen anförde att det fanns tungt vägande skäl mot att införa en mer detaljerad reglering i kyrkoordningen om hur valet ska genomföras. En sådan reglering skulle dels medföra en önskad detaljreglering i kyrkoordningen och dels ett onödigt ingrepp på ett område som stiftet enligt gällande ansvarsfördelning mellan kyrkans olika nivåer ska ansvara för. Härtill kom, enligt kyrkostyrelsen, att stiftet har mycket olika struktur, såväl rent geografiskt som befolkningsmässigt vilket innebar att en gemensam ordning skulle försvåra för stiftet att få en ordning som var anpassad till det egna stiftets särskilda förutsättningar och förhållanden. Kyrkostyrelsen framhöll vidare att det inte fanns något som hindrade ett stift att exempelvis införa möjlighet till såväl brevröstning som någon form av digitalt röstningsförfarande. Allt under förutsättning att valet genomfördes på ett betryggande sätt.

Kyrkostyrelsen konstaterade också att Demokratiutredningen vid sin genomgång av de biskopsval som förevarit sedan kyrkoordningens tillkomst hade funnit att bestämmelserna om biskopsval syntes fungera väl och man var därför inte beredd att lägga fram annat än mer begränsade förslag till ändringar i bestämmelserna om biskopsval. De ändringar kyrkostyrelsen föreslog var att den förteckning som stiftsstyrelsen ska upprätta över präster och diakoner i stiftet skulle benämnas och ha karaktär av röstlängd i den meningen att ingen annan än den präst eller diakon som var upptagen i röstlängden skulle få rösta och att röstlängden skulle upprättas 30 dagar före det att nomineringsvalet skulle ske. Vidare föreslogs bestämmelser om rättelse av röstlängden och överklagande av avslag i ett sådant ärende efter förebild av vad som gäller om röstlängd i de direkta kyrkovalet. Slutligen föreslogs att tiden för överklagande av biskopsvalen skulle förkortas till en vecka. Kyrkomötet beslöt i enlighet med kyrkostyrelsens förslag.

Vid 2010 års kyrkomöte motionerades om att kyrkomötet skulle uppdra till kyrkostyrelsen att se över reglerna för nominering av kandidater i kyrkovalet, att uppdra till kyrkostyrelsen att föreslå att diakoner anställda i Svenska kyrkan i utlandet, oavsett tjänstetitel, skulle vara röstberättigade vid val av biskop och till domkapitlet i Visby stift samt att kyrkostyrelsen skulle ges i uppdrag att föreslå en ändring i kyrkoordningen så att preferensröstning (Single Transferable Vote System) kunde införas vid val av biskop. Organisationsutskottet föreslog i sitt betänkande O 2010:7 kyrkomötet att avslå samtliga motioner. För en utförligare redogörelse för utskottets överväganden hänvisas till betänkandet. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2012:39.

Som motionärerna framhåller i sin motion är biskopsvalen, så som de oftast utformas, förenade med avsevärda kostnader och kräver sammantaget en stor mängd arbetstid. Mycket av kostnaderna och åtgången av arbetstid hänför sig till nomineringsvalet. Detta val är dock inte närmare reglerat i kyrkoordningen. Utöver bestämmelser om att stiftsstyrelsen ska anslå resultatet på stiftets anslagstavla och, när överklagandetiden gått ut, överlämna resultatet till Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar för behörighetsprövning, finns endast en bestämmelse om att valet ska ske på betryggande sätt enligt anvisningar som stiftsstyrelsen utfärdar.

Enligt utskottets mening är det i grunden en god tanke att stiften själva ska ordna sina nomineringsval utifrån de olika förutsättningar som kan gälla i stiftet och de önskemål som respektive stift kan ha på hur valen ska genomföras. Utskottet är dock medvetet om att det, även om det inte finns någon närmare reglering i kyrkoordningen, ändå har blivit så att vissa former för hur nomineringsvalet ska gå till har anammats på de flesta håll. Sålunda har t.ex. en öppen hearing med kandidaterna blivit ett etablerat inslag i proceduren. Enligt utskottet har det blivit så för att detta har visat sig vara till god hjälp för de röstande. Kostnaderna för en hearing kan emellertid väsentligt hållas nere genom att t.ex. sända den över webben. Utskottet vill generellt framhålla att det genom att i stor utsträckning utnyttja tillgängliga tekniska lösningar går att hålla nere kostnaderna för nomineringsvalet då det inte finns några andra krav på valet än att det ska ske på betryggande sätt. Det är dock enligt utskottets mening viktigt att de röstande ges förutsättningar att träffa välgrundade val. Det kan t.ex. finnas ett värde i att få träffas och diskutera de olika kandidaternas förtjänster. Enligt utskottet bör därför viss försiktighet iakttas så att inte ekonomiska hänsyn drivs för långt.

När det gäller biskopsvalet finns detaljerade bestämmelser i kyrkoordningen. Enligt utskottet fungerar dessa i huvudsak tillfredsställande. Vad särskilt gäller frågan om en eller två valomgångar bör inte bestämmelserna om en andra valomgång tas bort. Det är utomordentligt viktigt att den som väljs till biskop kan känna att han eller hon är vald av en absolut majoritet av de röstande.

Med hänsyn till vad som anförts ovan finner utskottet inte att det finns anledning att tillsätta den av motionärerna önskade utredningen och föreslår därför att motionen avslås. Utskottet vill emellertid uppmuntra till kreativa lösningar så att kostnaderna och arbetstidsåtgången för nomineringsvalet kan hållas nere utan att de förtroendevaldas och anställdas demokratiska inflytande minskas. Initiativet till sådana lösningar bör dock komma från stiften själva.

Uppsala den 26 september 2012

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Marta Axner, Anton Härder, Anna Brandoné, Kristina Lejdström, Bengt Kjellgren, Ulla Littgren, Anders Björkman, Conny Tyrberg, Daniel Tisell, Per Lindberg, Sofia Särdaqvist, Irene Oskarsson, Christer Kax Sundberg och Carin Åblad Lundström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Aina Andersson, Micael Åsman, Carola Björkman, Sten-Arne Burman, Rolf Persson, Birgit Kullingsjö, Camilla Widepalm Heurén, Per Ingvarsson, Peder Fohlin, och Henrik Blind.

Biskoparna Eva Brunne och Jan-Olof Johansson har deltagit i utskottets överläggningar.